

Analyse ervaring Twente tav. Provinciale aanpak ondermijning

Ervaringen vanuit de gemeenten in het district Twente tav. het programma Ondermijning provincie Overijssel
Hengelo, 31 maart 2026

Inhoudsopgave

Inleiding	1
Uitgangspunten	2
Toelichting per pijler	2
1. Vergroten weerbaarheid jeugd.....	2
2. Veiligheidscoaches voor platteland	2
3. Vitale Vakantieparken.....	3
4. Expertteam Ondermijning Overijssel	3
5. Campagnes Meld Misdaad Anoniem	4
6. Overig.....	5
Concluderend	5

Inleiding

De Provincie Overijssel heeft een contourennota 'aanpak ondermijning 2024-2027' vastgesteld. Een onderdeel van deze nota is de Overijsselse aanpak, een combinatie van bestrijden van ondermijnende criminaliteit en voorkomen van slachtofferschap door preventie. Hierin staat dat het project Vitale vakantieparken wordt voortgezet en verder uitgebouwd naar het hele landelijke gebied van Overijssel. Dit programma Ondermijning bestaat uit vijf pijlers:

1. Vergroten weerbaarheid jeugd
2. Veiligheidscoaches voor platteland
3. Vitale vakantieparken
4. Expertteam Overijssel
5. Campagnes meldt misdaad anoniem

Met de Provincie Overijssel worden regelmatig gesprekken gevoerd over de uitvoering van deze contourennota, zowel op ambtelijk als bestuurlijk niveau. We zitten nu in april 2026 en de Provincie start met een tussentijdse evaluatie en is aan het ophalen in hoeverre de bijdrage op de aanpak van ondermijning moet worden voortgezet en in welke vorm. Deze notitie is bedoeld om de ervaringen van het district Twente mee te geven en samen constructief te werken naar een sterke aanpak van ondermijnende criminaliteit. Voor iedere pijler is een korte omschrijving toegevoegd en vervolgens een samenvatting van de huidige ervaringen vanuit Twente weergegeven. Voor de input zijn de volgende partijen/gremia bevraagd:

- Kennistafel Ondermijning: alle ondermijningcoördinatoren van de Twentse gemeenten;
- Ondersteuningsteam Ondermijning Twente (OTO);
- Expert en stuurgroep Ondermijning Twente.

Uitgangspunten

In het Districtelijk Veiligheidsoverleg van 12 februari 2025, onder aanwezigheid van CdK Heidema, is vanuit Twente verzocht om bij de uitvoering van het programma de volgende uitgangspunten te hanteren. Voor de inzet vanuit het provinciale programma:

- aan te sluiten bij de huidige werkwijze en lopende acties/projecten in Twente;
- aan te sluiten op de thema's in het regionale programma ondermijning Twente;
- aan te sluiten bij de basis op orde;
- geen verschil te maken in de ondersteuning aan grote en kleine gemeenten. Dus beiden te ondersteunen als er een wens is;
- de focus te verbreden van buitengebied naar haven en industriegebieden;
- de inzet van het expertteam zo eenvoudig mogelijk te maken en aan te laten sluiten bij de praktijk;
- samen te werken en versterking met het OTO te organiseren. De voorkeur gaat uit naar de voortzetting en versterking van het OTO. Dit was vanwege de afwezigheid van een soortgelijk team in IJsselland niet mogelijk.

Toelichting per pijler

1. Vergroten weerbaarheid jeugd

Dit onderdeel komt voort uit een behoeftevraag die sinds 2022 leeft zowel onder gemeenten als het onderwijs. Het aanbod van interventies met als insteek 'vergroten van weerbaarheid' is versnipperd. Scholen moeten keuzes maken in hun lesaanbod en hebben behoefte aan overzicht en helderheid. In Twente heeft de Risk Factory een prominente positie in het leerjaar van groep 8 Primair Onderwijs en in het 2e leerjaar van het voortgezet onderwijs. De jaren daaromheen worden verschillend ingevuld. Deze invulling wordt ad-hoc georganiseerd en er vindt geen verbinding plaats met voorgaande of opvolgende jaren. Door het aanbod beter op elkaar aan te laten sluiten wordt de inzet van lesprogramma's beter benut en bewuster ingezet. Door deze signalen te bundelen is er een behoeftevraag om te komen tot een totaalbeeld van interventies per leeftijdscategorie. In het najaar van 2025 is er een projectleider gestart. Het doel van deze pijler is om een sluitende leerlijn te ontwikkelen waardoor jongeren weerbaarder worden en minder gevoelig zijn om betrokken te raken bij georganiseerde ondermijnende criminaliteit.

Ervaring vanuit Twente

De gemeenten en aanpalende organisaties zijn tevreden over de voortgang van dit thema. Er zijn in drie Twentse gemeenten pilots in voorbereiding, te weten Hof van Twente, Rijssen-Holt en Almelo. De borging van de Risk Factory in groep 8 en tweede leerjaar krijgt voldoende aandacht. Daarnaast wordt in de gemeenten Almelo en Enschede gewerkt via Preventie met Gezag (PmG). Er is door de projectleider contact met beide gemeenten om de geleerde lessen vanuit PmG goed te benutten. In Twente hebben gemeenten belang bij het versterken van de signaalfunctie van scholen. Daarbij willen we investeren op de bewustwording (herkennen van signalen), de bereidheid tot melden hiervan en dat zij weten hoe er daadwerkelijk opvolging gegeven kan worden aan signalen. Dit geldt zowel voor primair onderwijs, voortgezet onderwijs en MBO. Dit project zal hier naar verwachting een positieve bijdrage aan leveren. Het is nog te vroeg om iets over de opbrengsten te delen.

2. Veiligheidscoaches voor platteland

Het platteland geeft voor bewoners en ondernemers de nodige uitdagingen, de intensiteit van deze veranderingen zijn in de afgelopen jaren sterk toegenomen en zijn kwetsbaar voor ondermijnende criminaliteit. Denk hierbij aan schaalvergroting, functiewijziging, leegstand, en grote opgaven op het gebied van klimaat, water, natuur en energie. De Veiligheidscoach bezoekt agrariërs proactief en helpt hen verder. In de aanpak van ondermijning heeft deze coach een belangrijke signalerende rol.

Ervaring vanuit Twente

De gemeenten zijn tevreden over de inzet van de veiligheidscoaches in Twente. De gemeenten geven aan dat de inzet eenvoudig te realiseren is, de coach is benaderbaar, goed bereikbaar en voldoet aan een vraag. De coach wordt met name ingezet bij bewustwordingscampagnes en bij het ophalen van informatie uit het buitengebied. Gemeenten gaven aan dat het soms voorkwam dat de veiligheidscoach acteerde in een gebied zonder dat de gemeenten hiervan op de hoogte waren en bij lokale medewerkers op de lijn kwamen zonder de coördinator Ondermijning hierover in te lichten. Dit is besproken en afgerond. Inhoudelijk zijn zij positief over de inzet.

3. Vitale Vakantieparken

In 2021 startte het expertisecentrum ter ondersteuning van gemeenten bij de vitalisering van vakantieparken. Het centrum helpt bijvoorbeeld met:

- handreikingen voor verkaveling;
- juridische adviezen voor eigenaarsverenigingen en
- vitaliteitsscans van parken op verzoek van gemeenten.

De evaluatie (2024) van de Provinciale aanpak Vitalisering Vakantieparken liet zien dat de aanpak in de afgelopen jaren waardering heeft gekregen, maar dat er tegelijkertijd belangrijke verbeterpunten waren om tot een versnelling en resultaat te komen. Hoewel de doelen van de aanpak werden gedeeld, zijn ze volgens de evaluatie abstract geformuleerd en zodoende niet richtinggevend voor de uitvoering. De evaluatie gaf aan dat bij voortgang de slagvaardigheid omhoog moest en de focus sterker moest komen te liggen op het revitaliseringsspoor, dat nu onderbelicht werd ten opzichte van het veiligheids- en leefbaarheidsspoor. De evaluatie stelde dat er binnen de gemeenten weinig prioriteit wordt gegeven aan de aanpak van vakantieparken. De beschikbare instrumenten worden gewaardeerd, maar onvoldoende benut.

Ervaring vanuit Twente

De Twentse gemeenten hebben in 2024 verzocht om binnen de provinciale aanpak de nadruk te leggen op het revitaliseringsspoor, in plaats van op het veiligheids- en leefbaarheidsspoor. Vanuit de provincie is gekozen om dit onder de bredere ondermijningsaanpak te positioneren. Ambtelijk bestaat er binnen het domein veiligheid en ondermijning beperkt zicht op het functioneren van het deel van het expertteam dat zich bezighoudt met vakantieparken, omdat dit werkveld vooral ligt binnen Ruimtelijke Ordening, Economie en Toerisme.

Er vindt momenteel afstemming plaats over de aanstaande instructieregel rond permanente bewoning, waarbij gemeenten actief worden geïnformeerd. Het onderdeel van het expertteam dat zich richt op vakantieparken heeft zich bovendien ingezet voor een lobby waarin de Twentse standpunten over ondermijning en veiligheid goed en helder zijn verwoord. Daarnaast adviseert dit team gemeenten over de specifieke aanpak van individuele parken.

Er is in de afgelopen anderhalf jaar weinig beweging gezien rondom de aanpak van vakantieparken in Twente, tenminste niet in het zicht van het veiligheidsdomein. De meeste ervaringen van gemeenten dateren van daarvoor.

4. Expertteam Ondermijning Overijssel

Het Expertteam Ondermijning Overijssel is opgericht om gemeenten in Overijssel te ondersteunen bij het effectief aanpakken en bestrijden van ondermijnende criminaliteit, de gemeenten te helpen in hun 'basis op orde' en deze te kunnen borgen vanaf 2027. Het team biedt extra capaciteit, expertise en procesbegeleiding aan gemeenten die zelf onvoldoende middelen hebben om ondermijning aan te pakken. Daarnaast helpt het expertteam bij het verzamelen en analyseren van informatie, het helpt in het vergroten van bewustwording, ondersteunt het ontwikkelen van integrale veiligheidsplannen en in het opstellen en uitvoeren van handhavingsbeleid. Het team bestond bij de

start uit 4 bestuurlijke regievoerders (op thema) c.q. themadeskundigen (zoals vakantieparken en agro), 2 handhavingsjuristen, 2 gegevensverwerkers en 1 analist, 3 toezichthouders en 1 leermeester ondermijning (voor de toezichthouders).

Ervaring vanuit Twente

Ter ondersteuning van overkoepelende beeld is een bijlage toegevoegd met een aantal voorbeelden ter ondersteuning waarbij inzet/contact is (geweest) met het expertteam vanuit de Twentse gemeenten. Het overkoepelende beeld is als volgt:

- Het expertteam is opgericht om een 'gat' te dichten in de ondermijningsaanpak van de gemeenten. De Twentse gemeenten hebben zich vanaf 2023 de taak opgelegd om de basis op orde te krijgen. Anno 2026 is deze basis overal op orde. De meerwaarde van het expertteam wordt daardoor niet altijd gezien.
- Het team werkt aanbodgestuurd en niet vraaggestuurd. Het expertteam biedt haar ondersteuning actief aan terwijl er geen vraag is vanuit de gemeenten. Dit heeft ervoor gezorgd dat er opdrachten bij het aanbod zijn gezocht in het afgelopen jaar. Dit heeft wel een meerwaarde voor de gemeenten maar deze is niet groot. Het resulteerde oa. in drie gebiedsanalyses waarin ook opvolging in de vorm van toezicht en handhaving werd gevraagd. Deze opvolging vraagt capaciteit van gemeenten die zij niet altijd beschikbaar hebben en/of hiervoor vrij willen maken. Gemeenten willen zelf bepalen op welke manier zij de analyse willen gebruiken. Met het RIEC-ON is de afstemming over de 'quick-scan buitengebied' goed.
- Het expertteam vormt een extra structuur naast de bestaande lokale, regionale en eenheidsbrede aanpak van ondermijning. Dit zorgt voor versnippering en komt de aanpak niet ten goede.
- In Twente hebben we het Ondersteuningsteam Ondermijning (OTO) beschikbaar tot eind 2026. Dit team is per direct inzetbaar ter ondersteuning in lokale ondermijningsoverleggen, integrale controles en bewustwordingstrainingen. Het OTO neemt de aanpak niet over maar zorgt voor een coachende rol met het doel om de kennis en vaardigheden in de aanpak van ondermijning te vergroten. Zij hebben veel ervaring, zijn ook direct inzetbaar en fungeren als vraagbaak. De inzet van het expertteam vraagt voorafgaand een bestuurlijke opdracht, dit administratieve route werkt vertragend en heeft in het licht van de korte lijnen naar het OTO, niet de voorkeur. De gemeenten in Twente zouden na 2026 de inzet van het OTO willen voortzetten aangezien hier een grote meerwaarde in wordt ervaren. De tijdsduur en inzet van lokale capaciteit om tot een goede opdracht te komen wordt door alle gemeenten als een belemmering ervaren.
- Het team is nu een jaar bezig. Er hebben diverse bewustwordingsessies en een congres plaatsgevonden die (mede) door het expertteam zijn verzorgd, deze ervaring zijn positief. Verder zijn nog geen concrete producten opgeleverd in Twente.

5. Campagnes Meld Misdaad Anoniem

De Provincie werkt samen met Meldpunt Misdaad Anoniem (MMA). Er worden op verschillende thema's campagnes uitgevoerd in opdracht van de provincie. De campagnes zijn doelgroepgericht en moeten het bewustzijn rond criminaliteit en ondermijning te vergroten en drempels om te melden te verlagen. Door deze campagnes weten mensen waar ze op moeten letten en leren op een laagdrempelige, veilige en anonieme manier wat ze kunnen doen.

Ervaring vanuit Twente

Gemeenten hebben afgelopen jaar meegedaan met de zorgfraude-campagne. Hierbij hebben communicatieadviseurs gebruik gemaakt van de door MMA beschikbaar gestelde toolkit. Ervaringen vanuit de gemeenten zijn positief. Voor komend jaar hebben de Twentse en IJssellandse gemeenten aangegeven aandacht te willen voor het vuurwerkverbod en eventueel nog een keer 'zorgcriminaliteit'. Aan dit verzoek is voldaan en deze campagnes worden in mei en in het najaar 2026 gestart.

6. Overig

6.1 Overijssels ondermijningscongres

Voor het tweede jaar op rij hebben we met de 25 gemeenten, provincie, politie en RIEC een leerzaam kennis-event kunnen organiseren. De editie van 2026 is met veel inzet vanuit de provincie tot stand gekomen. Door de gemeenten in Twente is dit al een leerzaam en relevant congres beschouwd. Het congres is goed bezocht en de feedback was positief.

6.2 Ondermijningsregie

Ter borging van de lokale ondermijningsaanpak binnen gemeenten is het instrument 'ondermijningsregie' opgesteld. Het is een soort naslagwerk die gemeenten kunnen gebruiken in de aanpak van ondermijning. Het is ondersteunend aan een duurzame borging, dus nadat de basis op orde is. Het is een bruikbaar document.

6.3 Datavaardigheidstraining

Het doel is om met beleidsadviseurs als primaire groep te starten met deze training na het opleveren van een startbeeld, scan buitengebied en/of vakantiepark. Deze training geeft inzicht in de mate van datavaardigheid en de vormen van data-verzameling en stellen gemeenten in staat dit in de toekomst zelfstandig uit te voeren en te borgen. Er zijn nog geen ervaringen vanuit Twente hierover te delen.

Concluderend

Gezien de uitgangspunten geschetst in het DVO van februari 2025 kan gesteld worden dat de Twentse gemeente tevreden zijn de inzet van de veiligheidscoaches. De inzet op het vergroten van de weerbaarheid jeugd bevindt zich nog in de opstartfase en kunnen daarom nog geen ervaringen over worden weergegeven.

Er wordt relatief weinig gebruik gemaakt van het expertiseteam tbv. de aanpak van vakantieparken. Twente vindt de aanpak van vakantieparken beter passend onder het revitaliseringsspoor van Toerisme en Economie.

De inzet van het expertteam voldoet in mindere mate aan de behoeftevraag vanuit Twente. Dit wordt ervaren als een separate organisatiestructuur naast de bestaande aanpak van ondermijning (zowel lokaal, regionaal als op eenheidsniveau). Het duurt relatief lang om te komen tot een bestuurlijke opdracht en daadwerkelijke inzet, dit vraagt veel lokale capaciteit. Er is een uitgebreid team opgericht met diverse functionaliteiten die op Twents niveau onvoldoende worden benut.

De nut en noodzaak van het expertteam zou in Twente enkele jaren terug meer passend zijn geweest. Nu met de basis op orde en de regionale inzet is dit minder aan de orde en wordt de vraag gezocht bij het aanbod.

Versterking vanuit de provincie zou doeltreffender zijn als extra middelen gekoppeld worden aan de integrale lokale, regionale en eenheidsbrede aanpak van ondermijning. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de voortzetting van de functionaliteiten van het OTO, versterking van de regionale en lokale aanpak van ondermijning, de Risk Factory en de versterking van het RIEC-samenwerkingsverband.

Bijlage: Ervaren vanuit Twente tav. het expertteam (maart 2026)

Een aantal voorbeelden ter ondersteuning van dit overkoepelende beeld waarbij inzet/contact is met het expertteam vanuit de Twentse gemeenten:

- Er zijn drie bestuurlijke opdrachten gestart, te weten in Twenterand, Losser en Hellendoorn. Er wordt een startbeeld gemaakt voor een industrieterrein en twee keer voor het buitengebied. In de gemeente Haaksbergen is er een akkoord voor een bestuurlijke opdracht voor het maken van een startbeeld incl. aanpakstrategie en bewustwordingssessies, deze start naar verwachting eind april 2026. Met zeven Twentse gemeenten is een verkenning gestart om tot een bestuurlijke opdracht te komen.
- Binnen de gemeente Oldenzaal ondersteunt het expertteam om een beeld te krijgen van bedrijventerreinen en om ondersteuning te leveren in de aanpak van vuurwerk. Er is geen sprake van een bestuurlijke opdracht.
- Bij de gemeenten waarbij (mogelijk) een startbeeld wordt opgeleverd wordt allen het signaal afgegeven dat het Expertteam de opdracht breder wenst uit te voeren dan de gemeente verzoekt. Er wordt verzocht om de opvolging van de actie aan de voorkant af te spreken. Dit kunnen en willen gemeenten vaak nog niet vooraf toezeggen. Ook wordt het proces als lang ervaren om te komen tot een bestuurlijke opdracht. Daarnaast moeten de gemeenten zelf de informatie aanleveren om te komen tot een startbeeld, dit is tijdrovend voor de gemeenten. Daarnaast zou hierbij het vraagstuk breder moeten zijn: hoe kunnen gemeenten zelf in staat worden gesteld om dit beeld te verkrijgen (data-gedreven en informatiegestuurd werken). Nu is het opleveren van een startbeeld niet duurzaam.
- De gemeente Haaksbergen heeft het expertteam ingezet om bewustwordingstrainingen te verzorgen. Verkenning vindt plaats in Losser en Noaberkracht om hier bewustwordingssessies te organiseren. Dit vraagt ook een bestuurlijke opdracht met dito inzet om deze opdracht te formuleren en in route naar de colleges te brengen.
- Gemeente Hellendoorn heeft een opdracht tot analyse van een bedrijventerrein. Het Expertteam wil dat Hellendoorn dan ook handhaving toepast. Deze capaciteit moet door gemeente geregeld worden. Er wordt meer gevraagd dat de gemeente wenst.
- Vanuit Twenterand wordt het proces om te komen tot een opdracht als traag en chaotisch ervaren. Er wordt veel capaciteit van de gemeente gevraagd. In de zomer van 2025 is gestart om te komen tot een opdracht, dit is pas eind 2025 rondgekomen. Er werd verwacht dat het expertteam een collegevoorstel schreef, maar dit bleek niet te kloppen.
- Gemeente Borne vroeg om de inzet bouwtoezichthouder met accent ondermijning. Hier kon het expertteam niet aan voldoen, omdat ze deze niet hebben in het team.
- Toezichthouders moeten worden aangewezen in de gemeente maar hebben geen VOG-P. Gemeenten in Twente stellen dit wel als eis. Daarmee zijn de kosten voor deze VOG-P ook voor de gemeenten.
- Gemeente Hellendoorn verzocht om de inzet op jeugd, dit viel buiten de scope van het expertteam en zou opgepakt worden onder de jeugdaanpak. Dit bleek na start van het jeugdprogramma ook niet passend waardoor zij niet ondersteund konden worden in deze vraag.
- Bij detachering van medewerkers van het expertteam werden kopieën van ID-kaarten van personeel via de mail naar collega's gestuurd die hier niet bij betrokken waren, dit is vanuit privacy-oogpunt onwenselijk.
- Voor de inzet van een medewerker van het expertteam ten behoeve van een bewustwordings-lezing moest een bestuurlijke opdracht worden opgesteld. Het opstellen van deze opdracht vroeg veel tijd waardoor er andere Twentse gemeenten waren die daarna besloten om er daarom geen gebruik van te maken.